

ZOEKEN NAAR EEN GEDEELD VERLEDEN

Een Europese geschiedenisolympiade: kán dat?

Internationale olympiades leken lang voorbehouden aan natuurwetenschappelijke vakken, met wetmatigheden die overal op de wereld gelijk zijn. Voor het vak geschiedenis ligt dat anders. Op scholen wordt het vooral onderwezen als het nationale verleden. Maakt dat een Europese geschiedenisolympiade onmogelijk? Het antwoord kwam deze zomer uit Estland.

Eind augustus vertrokken drie leerlingen en een docent vol verwachting vanaf Schiphol naar Estland, om daar deel te nemen aan de eerste Europese Geschiedenisolympiade. Olympiades, die kennen wij: (inter)nationale wedstrijden tussen leerlingen van het voortgezet onderwijs, die met elkaar strijden om uit te maken wie de beste is in bijvoorbeeld wiskunde. Voor het vak geschiedenis leek zo iets niet mogelijk. Op scholen wordt het verleden vooral onderwezen als het *nationale* verleden, en grensoverschrijdende gebeurtenissen en ontwikkelingen worden gezien vanuit het eigen, nationale perspectief. Dat maakt het organiseren van een internationale geschiedenisolympiade lastig. Maar je zou op basis van deze wetenschap ook het tegenovergestelde kunnen concluderen. De focus op nationale geschiedenis maakt het juist noodzakelijk om in Europees verband te zoeken naar gedeelde geschiedenis. Dit jaar hebben de Estse Vereniging van docenten geschiedenis en

maatschappijleer en Euroclio, de Europese vereniging van docenten geschiedenis, het initiatief genomen om de eerste Europese Geschiedenisolympiade voor scholieren te organiseren, in Pärnu, Estland.

ANALYTISCH NIVEAU

Deelnemers kwamen uit Estland, Letland, Litouwen, Wit-Rusland, Rusland, Oekraïne, Finland, Denemarken en Nederland. Ieder land was aanwezig met drie leerlingen en een docent, maar deelname was persoonlijk, niet nationaal. Een internationale wedstrijd vraagt om een internationaal thema. Het lag voor de hand dat gekozen werd voor de Eerste Wereldoorlog. Omdat zelfs zo'n grensoverschrijdend onderwerp nationaal benaderd kan worden, gaven de organisatoren richtlijnen die wij konden gebruiken bij de voorbereiding. Uitgangspunt was het *Euroclio Manifesto on high quality history, heritage and citizenship education*. Een document dat samengesteld is door Euroclio en waarin zaken als multiperspectiviteit, kritisch denken, het voorkomen van misbruik van de geschiedenis en dialoog centraal staan. De samenstellers en beoordelaars van de test, Euroclio-ambassadeurs Benny Christensen en Chris Rowe, stuurden ons nog meer tips. Het was nadrukkelijk niet de

Marian Heesen is docent geschiedenis op Lyceum Sancta Maria in Haarlem.

'DE FOCUS OP NATIONALE GESCHIEDENIS MAAKT HET JUIST NOODZAKELIJK OM IN EUROPEES VERBAND TE ZOEKEN NAAR GEDEELDE GESCHIEDENIS'

bedoeling alle veldslagen en overwinningen uit het hoofd te leren, maar om aandacht te besteden aan allerlei zaken op een meer analytisch niveau, zoals oorzaken, verantwoordelijken, gevolgen, herinnering en de erfenis van de Eerste Wereldoorlog. Ook werd erop gewezen dat de oorlog méér was dan het westelijk front alleen. ►

Tekening op de voorpagina van de Italiaanse krant *Domenica del Corriere* na de aanslag op de Oostenrijkse Aartshertog Frans Ferdinand in Sarajevo, 12 juli 1914.

VOORBEREIDING

De test bestond uit drie opdrachten, waarvan één met beeldbronnen, en moest in drie uur in essayvorm in het Engels gemaakt worden. Onze leerlingen waren geselecteerd op basis van hun prestaties bij geschiedenis en Engels, maar ook op zelfstandigheid. Dit laatste was hard nodig, want de voorbereidingstijd was kort en viel voor een groot deel samen met de zomervakantie. Wij hebben voor en na de vakantie een paar gezamenlijke sessies gehad en tijdens de vakantie mailcontact gehouden

'LEERLINGEN VOERDEN TOT DIEP IN DE NACHT GESPREKKEN OVER GESCHIEDENIS EN MAAKTEN IN PRAKTIJK MEE HOE BELANGRIJK HET IS BEGRIP TE HEBBEN VOOR HET STANDPUNT VAN EEN ANDER'

waarbij onderling tips, titels van boeken, artikelen en websites werden uitgewisseld. Verder heb ik de leerlingen aangeraden ook vooral de eigen belangstelling te volgen bij de voorbereiding.

En zich voorbereiden, dat deden ze heel goed. Zoals het een olympiade betaamt, waren er medailles te winnen: één gouden, twee zilveren en drie bronzen, plus een aantal eervolle vermeldingen. Ons team sleepte een zilveren medaille (Bruno Diepraam), een bronzen medaille (Loulou Schram) en een eervolle vermelding (Rutger Alewa) in de wacht. De winnaar van de gouden medaille kwam uit Litouwen. Een fantastisch resultaat, maar de opbrengst van de olympiade is veel groter en laat zich maar gedeeltelijk uitdrukken in prijzen.

COMPETITIE

Terwijl de leerlingen de test maakten, kwamen de docenten bij elkaar voor een workshop met als thema *How to teach bright students*. Iedere deelne-

mer verzorgde een presentatie, waarop discussie volgde. In het begin was de sfeer wat gespannen tussen deelnemers uit Rusland en Oekraïne, maar toen Mikhaïl uit Archangelsk zijn optreden begon met het statement dat Rusland méér is dan alleen de regering in Moskou, was het ijs snel gebroken. De bijeenkomst was erg leerzaam en gaf vooral een inkijkje in de verschillende opvattingen tussen Oost- en West-Europa over goed onderwijs. Terwijl in Finland, Denemarken en Nederland tot voor kort sterke competitie tussen leerlingen onderling *not done* was, bleek dat dit in Oost-Europa heel anders lag. Hier worden jaarlijks, in alle klassen en voor alle vakken, wedstrijden gehouden. Eerst binnen de school, daarna in de eigen stad of regio, daarna in de provincie en ten slotte landelijk. Collega Andreï uit Oekraïne sprak niet zonder trots van *'the state olympiade machine'*. Ook bleek dat docenten uit Oost-Europa door hun directies afgerekend worden op het behalen van prijzen door leerlingen. In Wit-Rusland, Litouwen en Oekraïne bestaan speciale scholen voor de beste leerlingen, maar alle scholen, van elk niveau, doen jaarlijks mee aan olympiades.

Interessant was ook de bijdrage van onze Russische collega Mikhaïl. Hij benadrukte het belang van regionale geschiedenis in zo'n groot land als Rusland. In het curriculum is daar ook een speciaal lesuur voor gereserveerd.

SCHOOLGESCHIEDENIS

Ook wil ik hier Estland niet onvermeld laten. Dit land zoekt intensief naar contact met West-Europa, de organisatie van deze olympiade is daarvan een voorbeeld. Maar ook hier zie je elementen in het onderwijs die de gemiddelde Nederlandse docent zouden verbazen. Zo werden wij de eerste dag

De deelnemers uit Nederland en hun docent. Rechts de deelnemers uit Oekraïne.

ontvangen op de Tallinna Reaalkool, een van de meest gerenommeerde scholen voor voortgezet onderwijs in het land. Wij werden verwelkomd door de rector, die ons vertelde over de geschiedenis en de tradities van de school. Leerlingen dragen een speciale muts, hebben een speciaal loopje als zij uitgaan en ontvangen in hun vijfde jaar een zilveren ring. Het schoolhoofd liet ons ook twee degens zien, waarbij zij meldde deze twee keer per jaar ritueel te gebruiken. Tot slot kregen wij een rondleiding door de prachtige school. Onderweg liet zij ons de vlinderverzameling van de eerste rector zien ('hij was bijna nooit op school, maar altijd in het bos op vlinderjacht'), en de vitrine met de wandelstok van deze illustere voorganger. In het geschiedenislokaal waren wij diep onder de indruk van de kast met boeken over de geschiedenis van de school. Verplichte kost voor iedere leerling, en per deel heel wat dikker dan onze boeken voor de bovenbouw over tijdvakken 1 tot en met 10. Madis Somelar, docent geschiedenis aan de Reaalkool en stuwende kracht achter deze olympiade, zei er eerlijk bij dat het onderdeel schoolgeschiedenis bij leerlingen wat minder in de smaak valt.

MODERN

Terwijl wij rondgingen, hoorden wij op de achtergrond een engelachtig gezang. De Baltische staten hebben een enorme koorcultuur en iedere school heeft zijn eigen koor, waaraan leerlingen en docenten gezamenlijk deelnemen. Het koor speelt een grote rol op belangrijke momenten en bij speciale gelegenheden, het is het visitekaartje van de school. De bijna sprookjesachtige indruk die wij van deze school kregen, werd gerelativeerd door de docenten en leerlingen: moderne mensen met een open blik en goed in Engels, waarvan velen de ambitie koesteren om in het buitenland te gaan studeren. Dat klinkt goed, maar is tevens een van de grote problemen waarmee deze landen te maken hebben. De hoog opgeleiden verlaten massaal hun land en de scholen hebben ieder jaar minder leerlingen.

CONTACT

Misschien was de belangrijkste opbrengst van deze olympiade wel het contact met zoveel mensen uit landen die we eigenlijk slecht kennen. Wij als docenten hebben van elkaar geleerd en veel gepraat, al ging dat lang niet altijd gemakkelijk. De leerlingen beheersen het Engels beter dan de generatie boven hen. Bovendien gaan wij er als West-Europeanen van uit dat je met Engels overal terechtkunt, maar voor veel Oost-Europeanen is de lingua franca nog steeds het Russisch. Ook was het een verontrustende ervaring om dagenlang bezig te zijn met een

Tallinna Reaalkool in Tallinn, Estland.

oorlog die honderd jaar geleden uitgevochten werd, terwijl op hetzelfde moment opnieuw gevochten werd in Europa. Hoewel het nadrukkelijk de bedoeling was met deze olympiade het nationalisme te overstijgen, profileerde de Oekraïense delegatie zich met allerlei vlagvertoon, en dat begrepen we eigenlijk wel.

Voor leerlingen was het een indrukwekkende ervaring: zij sloten vriendschappen, voerden tot diep in de nacht gesprekken over geschiedenis (!) en maakten in praktijk mee hoe geschiedenis inwerkt op je eigen blik op de wereld en hoe belangrijk het is begrip te hebben voor het standpunt van een ander.

VERLEDEN DELEN

Ondanks alle goede bedoelingen dreigde er op de laatste avond toch nog een nieuw conflict te ontstaan. De Denen presenteerden een zak dropjes als typisch Deens, waarop Nederlands protest volgde. Bij nadere inspectie door de Finse docent bleek op het zakje *made in Finland* te staan. Gelukkig werd de boel na bemiddeling van Estland gesust en gingen wij als vrienden uit elkaar.

Deze eerste geschiedenisolympiade heeft laten zien dat het mogelijk is om grote historische gebeurtenissen te behandelen als gezamenlijke Europese geschiedenis, als een voorbeeld van *gedeelde* geschiedenis. Dus kunnen wij de vraag of het mogelijk is een geschiedenisolympiade te organiseren en er een succes van te maken, bevestigend beantwoorden. Zo'n olympiade draagt bij aan wederzijds begrip en het besef dat we als Europeanen, ondanks een verleden vol verdeeldheid, veel met elkaar delen. Met dank aan Euroclio, en de Esten natuurlijk! ■

Het Euroclio Manifesto is te vinden op www.vgnkleio.nl/kleio.